

Vakuf Nakšibendijske tekije u Visokom

Emrah Seljaci

Gazi Husrev-begova biblioteka

seljaciemrah@gmail.com

Sažetak

U radu su predstavljene vakufname koje se odnose na vakuf Nakšibendijske tekije u Visokom, osnovane od strane travničkog muftije, muderisa i šejha, hadži hafiza Husni-efendije Numanagića, poznatog kao Hadž-efendija. Tragom vakufnama pohranjenih u arhivu Gazi Husrev-begove biblioteke, ponuđen je detaljan uvid u nekadašnje stanje vakufa ove tekije. U cilju pružanja adekvatnih informacija vezanih za njen vakuf, predstavljene su četiri vakufname nastale na osmanskome turskom jeziku i jedan darovni ugovor sačinjen na našem jeziku. Pored općih informacija o vakufu, ponuđen je i integralni prijevod dvije vakufname. Pored prijevoda, među općim karakteristikama vakufa predstavljene su podaci o sudbini i današnjem stanju obrađenih zadužbina.

Ključne riječi: vakuf, vakufnama, Nakšibendijska tekija, Visoko, Numanagić, Oruč,

Uvodne napomene

U tri sveska sidžila vakufnama pohranjenih u arhivu Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, pronalazimo vakufname 28 vakifa koji su osnovali svoje vakufe na području Visočke nahije.¹ Prijepise pojedinih vakufnama,

¹ Zejnil Fajić, "Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, IV/5-6, Sarajevo, 1978, 297-298.

izvorno nastalih na osmanskome turskom jeziku, pronalazimo i u sidžilima sarajevskog šerijatskog suda,² te u *Hronici* Muhameda Enverija Kadića.³

Među navedenim vakufnamama nalaze se i četiri osmanske vakufname koje se tiču vakufa Nakšibendijske tekije u Šerefudinovoj mahali u Visokom. Riječ je o sljedećim vakufnamama:

- 1) Vakufnama šejha hafiza Husni-efendije Numanagića, sina Ibrahim-age (I)⁴
- 2) Vakufnama hadži Abdulah-age Oruča, sina hadži Husejna⁵
- 3) Vakufnama hadži Ali-age Oruča, sina hadži Husejna⁶
- 4) Vakufnama hadži hafiza Husni-efendije Numanagića, sina Ibrahim-age (II)⁷

Navedene vakufname nastale su na osmanskome turskom jeziku, te sadrže sva uobičajena formalna obilježja vakufnama. Dakle, svaka vakufnama posjeduje *expositio* koji sadrži zahvalu Bogu, potom blagoslov na Poslanika islama, te određene meditacije o prolaznosti ovog, a vječnosti budućeg svijeta. Potom slijedi *disposicio*, tj. dio u kojem se izlaže predmet i uslovi uvakufljenja, te *legalizacija* kojom nadležni kadija donosi konačnu presudu o valjanosti i neopozivosti samog čina.⁸ Također, sve četiri vakufname sadrže montirani ili “prividni” sudski spor, koji se navodi gotovo u svim vakufnamama, a koji ima za cilj istaknuti zakonsku punovažnost i neopozivost određenog uvakufljenja.⁹

² Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke (Arhiv GHB), *Sidžil sarajevskog šerijatskog suda*, br. 53, 32; br. 78, 7, 51-52.

³ Vidi: Qāḍī-zāde Muḥammad Anwarī, *Tārīḥ-i Anwarī*, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, R-7318, sv. XVIII, 94-95; R-7323, sv. XXIII, 15-20.

⁴ Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, 57.

⁵ Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, 55.

⁶ Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, 56.

⁷ Arhiv GHB, A-4867_V-233.

⁸ Muhamed A. Mujić, “Neke vakufname iz Bosne i Hercegovine (15-17. stoljeće): forma, jezik i stil”, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, IX-X, Sarajevo, 1983, 19-20.

⁹ Mehmed Ali Čerimović, “O vakufu”, *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, III/2, Beograd, 1935, 70-73.

Gore spomenutim vakufnamama nastalim na osmanskom turskom jeziku, pridodali smo i jedan darovni ugovor hadži Ali-age Oruča, koji se odnosi na vakuf Nakšibendijske tekije u Visokom. Darovni ugovor je poštevanjen u neobrađenoj arhivi Medžlisa Islamske zajednice Visoko.¹⁰

U nastavku rada, pojedinačno ćemo predstaviti spomenute vakufname, tačnije ponuditi ćemo opće informacije o vakufu i integralni prijevod dvije do danas neprevedene vakufname.

Vakuf šejha hafiza Husni-efendije Numanagića, sina Ibrahim-age (I)

Podaci o vakufu

Muderis i travnički muftija, šejh hadži hafiz Husni-efendija Numanagić, sin Ibrahim-age, poznat kao Hadž-efendija,¹¹ vakufnamom datiranom 7. rebiul-evvela 1322/22. maja 1904. godine, uvakufio je jednu kuću sa baščom, avlijom i aharom. Vakif je kao uvjet uvakufljenja naveo da se uvakufljena kuća treba koristiti kao tekija u kojoj će se obavljati zikr. Potom je imenovao sebe za muteveliju vakufa i šejha tekije, te se obavezao da će navedenu funkciju obnašati sve dok je živ.¹²

Nakšibendijska tekija smještena je u Šerefudinovoj mahali, tačnije u Oruča sokaku u Visokom. Tekija je u funkciji od svog osnivanja pa sve do danas, s tim da je u periodu od 1952. do 70-ih godina prošlog stoljeća bila zatvorena i naseljena muhadžirima iz Istočne Bosne. Međutim, u tom periodu nije obustavljeno obavljanje zikra, koji je propisan vakufnamom, tako da se on obavljao u džamijama ili pak po privatnim kućama.¹³

¹⁰ Darovni ugovor h. Alije Oruča, od 20. novembra 1930. Neobrađena arhiva Medžlisa Islamske zajednice (MIZ-a) Visoko.

¹¹ Više o životu šejh Husni-efendije vidi: Amela Numanagić, *Hadži hafiz Husni efendija Numanagić: Šejh i muftija na razmeđu vremena*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2013, 11-21.

¹² Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, 57.

¹³ Mustafa Berhamović, *Vakufi u Visokom: Nacionalizacija i povrat (1945-2021)*, Medžlis Islamske zajednice Visoko, Vakufska direkcija Sarajevo, Sarajevo, 2023, 24-25.

Vremenom je stara zgrada tekije oronula, te ju je bilo neophodno iznova izgraditi. Ponovna izgradnja tekije započeta je 1990. godine, u periodu kada je funkciju šejha obnašao šejh hadži Omer Bukurević. Obnova tekije završena je koncem 1995. godine.¹⁴

Današnja, tj. nova zgrada tekije se sastoji od semahane, mejdan-odaje, kahvedžaka, kutuphane, odaja za žene, te muške i ženske abdesthane. Funkciju šejha tekije trenutno obnaša šejh hadži Ibrahim Trako.

Prijevod vakufname

On [Allah]

Šerijatski sud u Visokom

Br. 790

Ono što je ovdje uvakufljeno,
protokolisano je i trajno uzapćeno.

Napisao siromah Ibrahim Tevfik, postavljen za kadiju u zastupstvu u kadiluku Visoko,

neka mu je od Boga prosto.

Obilna hvala i beskrajna zahvala pripada Onome koji skrivene tajne poznaje i koji skrovite stvari otkriva, tom Višnjem Stvoritelju svega stvorenog i Neimaru svega sazdanog. Onom čija je slava uzvišena, pa ne liči nikome i ničemu. Onom čije je Biće presveto, pa nema nadziratelja niti drugih sudrugova. Neka je hvala upućena na dvor Mu najsvetiji i divan Mu višnji, onako kako to dolikuje i kako je to potrebno. On je potpunom snagom i mudročću stvorio potomke Ademove, te učinio da ovaj svijet bude njiva ahiretska, a njegov početak sredstvo koje vodi do kraja. Neka najljepši salavati i najiskreniji selami dospiju do sultana svih poslanika, ponosa svih bogougodnika, ozrcaljenja zbiljskog nadahnuća, tajnika teško shvatljivih tajni, imama svete Kabe, duhovnog junaka Medine (grada) bliskosti, prvaka čiste sofe, Muhammeda – Mustafe, neka je na njega salavat

¹⁴ Mirsad Tabak, *Šejh hadži Omer ef. Bukurević – Nuri (1907-1997): Ašik i sufija*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2021, 94-96.

i selam Boga Uzvišena. Potom na njegov mirom mirisni kabur i svjetlošću ispunjenu humku, jer njegovo časno tijelo bijaše uzrok zdanja svega stvorenog i sazdanja svijeta ljudskog i džinskog. Neka su beskrajni blagoslovi i selami na njegovu časnu porodicu i potomke, te na drugove mu poštovane, od kojih je svaki po na osob zvijezda pravoupute na putu pravome i sunašce jutarnje na nebu darodavnome. Neka je Uzvišeni Allah zadovoljan svima njima.

A poslije toga:

Povod i uzrok pisanja ove časne vakufname i isprave kojoj slične nema je sljedeći: Stanovnik kasabe Visoko, nastanjen u Šerefudinovoj mahali, dobrotvor, časni muderis i predvodnik duhovnih putnika uzvišenog nakšibendijskog tarikata, Numanagić šejh hadži hafiz Husni-efendija, sin umrlog Ibrahim-age, na časnom ahmedijskom šerijatskom sudu i visokom muhamedijskom vjerskom zboru, u prisustvu Oruč hadži Ali-age, sina hadži Husejna, nastanjenog u spomenutoj mahali, koga je postavio za muteveliju u svrhu registrovanja svog vakufa o kome će naniže biti govora, dao je sljedeću na zakonu zasnovanu izjavu i jasno priznanje koje se mora uvažavati:

“Uvakufio sam nekretninu čije su granice poznate među ovdašnjim življem, a koja se sastoji od kuće u sklopu koje se nalazi bašča, avlija i jedan ahar. Uvakufljena nekretnina je kupovinom prispjela u moje vlasništvo, a smještena je u spomenutoj mahali, te je u gruntovnici nekretnina zavedena pod brojem 657, i to pod česticama br. 4/159 i br. 4/160. Nekretninu, sa svim što joj pripada, uvakufio sam u ime Uzvišenog i Veličanstvenog Allaha, tražeći zadovoljstvo Gospodara Samilosnog. Uz molitvu, uzdajući se u veličinu ajeta: “Na dan kada ni imetak ni sinovi od koristi neće biti, osim onome ko Allahu dođe čista srca” ovo sam uvakufio kao trajni, po šerijatu punovažni vakuf koji se vječno mora poštovati.

Postavio sam i sljedeće uvjete: Navedena kuća, sa svim što joj pripada, neka se koristi kao tekija u kojoj će se u blagoslovljenim noćima obavljati zikrullah. Mutevelijsku dužnost navedenog vakufa, kao i službu šejha tekiye, vršiti ću ja dok sam u životu, a poslije moje smrti neka to vrši onaj koji bude dostojan i sposoban da to čini.“

Potom je spomenuta kuća, čista od svih opterećenja, predana navedenom muteveliji, koji ju je kao vakuf primio na raspolaganje i upravljanje.

Nakon što je to sudski utvrđeno, navedeni vakif usmjerio je svoj govor slaganja u pravcu neslaganja, te započeo sporenje sa spomenutim mutevelijom.

Izjavio je: “Prema mišljenju prvaka časnih imama, hazreti Imam-i Azama Ebu Hanife el-Kufija, uvakufljenje nekretnina je pravno valjano, međutim ono je na stepenu pozajmice, tako da ga je moguće i dozvoljeno opozvati. Stoga, ja odustajem od spomenutog uvakufljenja i tražim da se navedena kuća vrati u moj posjed, kao što je to i ranije bila.“

Na to je oštroumni mutevelija dao odgovarajući i vjerodostojan odgovor: “Tako je to tako kako je i izneseno, te nema mjesta sumnji i nejasnoći, prema mišljenju Ebu Jusufa, velikog znalca teologije i islamskog prava, koji je poznat kao drugi imam, vakuf je valjan i neopoziv onda kada vakif izrekne riječi: “Uvakufio sam”. Također, prema mišljenju imama Muhameda, sina Hasana Šejbanija, vakuf je valjan i neopoziv onda kada se preda muteveliji, tako da ja odbijam da se on vrati i preda bivšem vlasniku.“

Tada je kadija, uzevši u obzir sve ono što obje strane govore, potom nastojeći se da dobro djelo ne upropasti, a istodobno imajući u vidu da se po tom pitanju ulema razilazi, donio presudu o valjanosti i neopozivosti spomenutog vakufa. Tad je vakuf postao punovažan, neopoziv, obavezujući, te se kao takav ne može narušiti i ukinuti. “Onaj ko je izmjeni a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji mijenjaju, a Allah zaista sve čuje i zna.” [Kur’an] A nagradu vakifu zagarantovao je Plemeniti, Darežljivi i Vječnoživi Bog.

Ovo se dogodilo i napisano je dana 7. rebiul-evvela 1322. godine po hidžri.

Vakuf hadži Abdulah-age Oruča, sina hadži Husejna

Podaci o vakufu

Oruč Abdulah-aga, sin hadži Husejna, nastanjen u Šerefudinovoj mahali u Visokom, vakufnamom koja datira 7. rebiul-evvela 1322/22. maja 1904. godine, uvakufio je nekretninu koja se sastojala od dva ćepenka dućana u prizemlju i tri odaje u gornjem boju objekta. Abdulah-aga bio je vlasnik

jedne polovine uvakufljene nekretnine, dok je drugi vlasnik bio njegov brat Ali-aga, koji je će isto tako izdati svoju vakufnamu. Vakufnamom je određeno da se prihodi od izdavanja uvakufljene nekretnine trebaju utrošiti na održavanje vakufa, te za potrebe Nakšibendijske tekije u Visokom. Abdulah-aga je sebe postavio za muteveliju, dok je u životu, a nakon njegove smrti tu funkciju je trebao preuzeti njegov najstariji sin Hamza.¹⁵

Evladijet-vakuf Oruč Abdulah-age i Ali-age funkcionisao je do 1978. godine, kada Ismet Oruč tuži Islamsku zajednicu, te potražuje da se navedena nekretnina ponovo vrati u posjed porodice Oruč. Odlukom Općinskog suda u Visokom, kao i kasnijom presudom Okružnog suda u Sarajevu, ova vakufska nekretnina je dodijeljena Ismetu Oruču, te je od tada prestala funkcionisati kao vakuf.¹⁶

Prijevod vakufname

Ovo je punovažno uvakufljenje,
koje upisa siromah naspram uzvišenosti Božije, onaj koji grijehe svoje priznaje:

Ibrahim, postavljen za kadiju u zastupstvu u kadiluku Visoko,
neka mu je od Boga prosto.

[Pečat: Ibrahim Tefik]

Hvala Allahu koji je svoje probrane robove počastio utroškom imetaka u raznovrsna dobročinstva i omogućio im da dobiju hvale vrijedne i blagoslovljene vrednote. Neke je salavat na Njegovog poslanika i vjerovjesnika, najodabranijeg od stvorenja, te na njegovu porodicu i drugove do dana kada će naći zaštitu u hladu vlastitih hajrata.

A potom: Općepoznata i općeprihvaćena činjenica je ta da na ovom surovom svijetu ni imanje ni zvanje trajno nije. Na ovom prolaznom svijetu prolazna je i kruna i prijestolje. Stoga je bogougodnik i potpune pameti onaj koji spozna da je izgradnja zdanja općega dobra sredstvo sreće onosvjetske, te da činjenje dobrih dijela vodi ka vječnom ugledu i vječnoj

¹⁵ Vidi: Arhiv GHB, Sidžil vakifnama II, 55.

¹⁶ M. Berhamović, *Vakufi u Visokom...*, 78-79.

časti. Takvi su i oni koji se povinuju ajetu: “Oni koji udjeljuju imanja svoja i noću i danju, tajno i javno, dobiće nagradu od Gospodara svoga, i ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati.” Oni, u skladu s tim ajetom, srcem i dušom pozele izdvojiti od svog imetka i utrošiti ga na ime općeg dobra. Također, na osnovu hadisa: “Kada čovjek umre, prestaju mu pristizati dobra djela, osim od tri stvari: trajne sadake (vakufa), nauke kojom se drugi koriste i dobro odgojenog djeteta koje za njega dovu čini,” oni zdušno nastoje zavrijediti nagrade, te činiti pohvalna djela kojima je zadovoljan Gospodar koji oprost daje. U skladu sa svim navedenim, povod pisanju ove punovažne vakufname i isprave zasnovane na šerijatu, je sljedeći:

Dobrotvor i dobročinitelj, osoba poznata pod imenom Oruč hadži Abdulah-aga, sin hadži Husejn-age, nastanjen u Šerefudinovoj mahali u kasabi Visoko, na časnom šerijatskom sudu i visokom vjerskom zboru, u prisustvu uvaženog muderisa Numanagić hadži hafiz Husni-efendije, stanovnika spomenute mahale, koga je postavio za muteveliju u svrhu registrovanja svog vakufa, te radi upotpunjenja i dovršenja uvakufljenja o kome će naniže biti govora, dao je sljedeću na zakonu zasnovanu izjavu i jasno priznanje koje se mora uvažavati:

“Uvakufio sam dva drvena ćepenka dućana sa tri odaje nad njima, u ime Uzvišenog Allaha, tražeći Njegovo zadovoljstvo u svakoj situaciji, i to kao trajni po šerijatu punovažni vakuf koji se vječno mora poštovati. Taj objekat, poznatih promjera, kojeg sam posjedovao kao suvlasnik zajedno sa mojim bratom hadži Alijem, smješten je u spomenutoj mahali u kasabi Visoko, te je u gruntovnici nekretnina zaveden pod brojem 660.

Postavljam sljedeće uvjete: Spomenute nekretnine neka se izdaju pod kiriju, i to na već uobičajen način. Od nastale dobiti, neka se izdvoji suma za izmirenje godišnjeg poreza, te neka se popravljaju i održavaju navedene nekretnine. Također, neka se iz godine u godinu izdvaja po 60 kruna za potrebe tekije smještene u kasabi Visoko. Ukoliko bi zub vremena učinio da navedena tekija nestane, spomenuti iznos od po 60 kruna godišnje, neka se troši na potrebe časne medrese u navedenoj kasabi. Višak koji preostane od prihoda, neka se dodijeli mojim sinovima Hamzi i Vejsilu, a poslije

njihove smrti neka se isplaćuje njihovim muškim potomcima u jednakim dijelovima, do njihova izumiranja.

Mutevelijsku dužnost navedenog vakufa vršiti ću ja dok sam u životu, a poslije moje smrti određujem da to vrši moj stariji sin spomenuti Hamza. Poslije njegove smrti, neka to vrši neko od njegovih muških potomaka, ko je najugledniji, najpošteniji i moralno najbolji, i to s koljena na koljeno, iz generacije u generaciju. A nakon izumiranja mojih potomaka, imenovanje mutevelije i ostala pitanja neka se prepuste bistroj umu i gizdavom prosuđivanju gradskog kadije, koji sprovodi zakone časnoga šerijata.“

Nakon određivanja i iznošenja uvjeta, navedene nekretnine, čiste od svih opterećenja, predane su spomenutom mutevelliji, koji ih je kao vakuf primio na raspolaganje i upravljanje, kao što to čine ostale mutevelije vakufa. Nakon što je to sudski utvrđeno, navedeni vakif usmjerio je svoj govor u drugom pravcu, te otpočeo sporenje sa spomenutim mutevelijom.

Rekao je: “Prema mišljenju najčasnijeg imama od svih velikih imama, hazreti Imam-i Azama Ebu Hanife el-Kufija, uvakufljenje nekretnina je pravno valjano, ali nije neopozivo. Stoga, ja odustajem od spomenutog uvakufljenja i tražim da se navedene nekretnine vrate u moj posjed kao što su i ranije bile.“

Na to je spomenuti mutevelija dao sljedeći jasan odgovor: “Iako je to tako kako je i izneseno, prema mišljenju imama Ebu Justufa, vakuf je valjan i neopoziv onda kada vakif izrekne riječi: ”Uvakufio sam”. Također, prema mišljenju imama Muhameda, vakuf je valjan i neopoziv onda kada se preda muteveliji, tako da ja odbijam da se on vrati bivšem vlasniku.“

Tako su se oni na šerijatskom sudu sporili i svaki je tražio da se spor riješi. Kadija je tada, uzevši u obzir sve ono što obje strane govore, potom nastojeći se da dobro djelo ne upropasti, a istodobno imajući u vidu da se po tom pitanju ulema razilazi, te pazivši na sve što se mora uzeti u obzir prilikom vakufljenja, donio presudu o valjanosti i neopozivosti spomenutog vakufa. Tada je vakuf postao punovažan, neopoziv, obavezujući, te se kao takav ne može narušiti i ukinuti. “Onaj ko je izmjeni a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji mijenjaju, a Allah zaista sve čuje i zna.” [Kur’an] A nagradu vakifu zagarantovao je Plemeniti, Darežljivi i Vječnoživi Bog.

Ovo se dogodilo i napisano je 7. dana mjeseca rebiul-evvela 1322. Zavedeno 24. tešrin-i evvela, godine 1904.

Vakuf hadži Ali-age Oruča, sina hadži Husejna

Podaci o vakufu

Brat ranije navedenog Abdulah-age, Ali-aga Oruč, sin hadži Husejna, izdao je vakufnamu datiranu 7. rebiul-evvela 1322/22. maja 1904. godine, kojom kao suvlasnik, uvakufljuje gore opisanu nekretninu. On, također, imenuje sebe za muteveliju, a nakon svoje smrti funkciju mutevelije trebao je preuzeti njegov najstariji sin Muhamed.¹⁷

S obzirom da je ovaj evadijet-vakuf imao dvojicu mutevelija, što je bila nepoznanica u islamskom pravu, Vakufsko mearifski saborski odbor u Sarajevu je 1921. godine uputio dopis Kotarsko vakufsko mearifskom povjerenstvu u Visokom, kojim traži da se imenuje jedan nadziratelj, tj. mutevelija. Te godine je za muteveliju evladijet-vakufa Oruča postavljen Ali-aga Oruč.¹⁸ Zanimljivo je da je Ali-aga, pored ovog vakufa, istovremeno obnašao funkciju mutevelije vakufa Nakšibendijske tekije i vakufa Musale u Visokom.¹⁹

Početakom 90-ih godina prošlog stoljeća, Salih Trako je za potrebe Gazi Husrev-begove biblioteke, preveo vakufnamu hadži Ali-age Oruča. Prijevod je otkucan na pisačkoj mašini, a fizički je pohranjen u Bosanskom arhivu Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu.²⁰

¹⁷ Vidi: Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, 56.

¹⁸ Dopis br. 9666/20, od 23. januara 1921. Neobrađena arhiva MIZ-a Visoko.

¹⁹ Predmet imenovanja mutevelije vakufa Nakšibendijske tekije u Visokom, br. 678, od 18. oktobra 1918. Neobrađena arhiva MIZ-a Visoko.

²⁰ Vidi: Arhiv GHB, AB-22-820_1881.

Vakuf hadži hafiza Husni-efendije Numanagića, sina Ibrahim-age (II)

Podaci o vakufu

Hadž-efendija Numanagić, 13 godina nakon osnivanja tekije, tj. izdavanja svoje prve vakufname, 25. šabana 1335/15. juna 1917. godine, tokom službovanja u Travniku, izdaje svoju drugu vakufnamu kojom vakufi njivu zvanu *Ljetovik*. Navedena njiva je kupljena pomoću priloga visočkih derviša, te se vakufnamom pridodaje vakufu Nakšibendijske tekije u Visokom. Njiva je uvakufljena pod uvjetom da je šejh tekije, lično ili posredno, obrađuje, te da njene plodove koristi za sebe i svoju porodicu.²¹ Pošto šejh Husni-efendija u vakufnami nije imenovao muteveliju, on kasnije izdaje punomoć hafizu Neziru Hadžimejliću, kojem omogućava da sprovede uvakufljenje njive *Ljetovik*.²²

Njiva *Ljetovik* bila je u vlasništvu vakufa tekije sve do 1972. godine, kada je Opštinski sekretarijat za opštu upravu i društvene službe SO Visoko oduzeo vlasništvo nad njom, pod izgovorom da se njiva *Ljetovik* oduzima u svrhu urbanizacije i stambene gradnje naselja Novo Brdo i stambenih zgrada koje će naseliti lica čije su kuće ranije srušene zbog gradnje obdaništa.²³ Integralni prijevod ove vakufname, također je sačinio Salih Trako.²⁴

Darovni ugovor hadži Ali-age Oruča

Pored osmanskih vakufnama pohranjenih u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, u neobrađenoj arhivi Medžlisa Islamske zajednice Visoko nalazi se i jedan darovni ugovor hadži Ali-age Oruča, koji je sačinjen 20. novembra 1930. godine, u kojem stoji:

²¹ Vidi: Arhiv GHB, A-4867_V-233.

²² M. Berhamović, *Vakufi u Visokom...*, Prilog 87, 289.

²³ Ibid., 102-103.

²⁴ Vidi: Vidi: Arhiv GHB, AB-22-820_1881.

Darovni ugovor sklopljen između h. Alije Oruča sina h. Husejnova iz Visokog s jedne strane i Vakufa Tekije Šerefudin-mahale u Visokom (Vakufa tekije Nakšibendi u Šerefudin-mahali u Visokom) zastupane po muteveliji za čin Mehagi Oruču iz Visokog s druge strane, kako slijedi:

- I) Ja h. Alija Oruč sin Husejnov iz Visokog, s ciljem da posluži humanitarnoj svrsi, darujem Vakufu tekije Šerefudin mahale u Visokom, zvana Vakuf tekija Nakšibendi u Šerefudin mahali u Visokom (vjerska ustanova derviškog reda za Bogomolju i potpomaganje-prehranu siromaha) zatupane po muteveliji za čin Mehagi Oruču iz Visokog sve svoje nekretnine upisane u A I grunt. ul. br. 114 kat. opć. Kula-Banjer, na ime kat. čest. br. 262 “oranica Borak” vrsti mirie u površini od 10 dun. 160 met.2 u vrednosti od 2.500 dinara pod uvjetom doživotnog prava uživanja u moju korist, a nakon moje smrti da se iz čistog prihoda nakon podmirenja Državnih daća, režijskih troškova (hardži-muhaseba) imade u tekiji svake godine za moju dušu hatma proučiti, a ostatak prihoda ide svagdanjem Šejhu tekije za njegovu plaću stavljajuć mu u dužnost da se brine za učenje hatme, te privoljujem da se navedene nekretnine bez mog daljnjeg pitanja odmah na spomenuti vakuf kao daroprimaoca gruntovno uknjiže.
- II) Mehaga Oruč kao mutevelija za čin gorespomenutog Vakufa sa zahvalnošću primam gornje darovanje.
- III) Sve troškove skopčane sa ovim ugovorom i uknjižbom vlasničkog prava snosi darovatelj.²⁵

Oranica Borak je opstala kao vakuf, i trenutno ima površinu od 10 dunuma i 589 m², a zavedena je u gruntovnom ulošku br. 314, pod česticom br. 413, te je u vlasništvu IZ BiH – Medžlis IZ Visoko – Vakuf džemata Arnautovići.²⁶ Iako je ovaj vakuf preživio komunistički proces nacionalizacije i oduzimanja vakufske imovine, ostaje nedoumica kako je oranica postala vlasništvo vakufa džemata Arnautovići, a ne vakufa Visočke nakšibendijske tekije.

²⁵ Darovni ugovor h. Alije Oruča, od 20. novembra 1930. Neobrađena arhiva MIZ-a Visoko.

²⁶ Zemljišnoknjižni ured Visoko, z. k. ul. br. 314.

Zaključak

Nakšibendijska tekija u Visokom osnovana je od strane travničkog muftije, muderisa i šejha, hadži hafiza Husni-efendije Numanagića. Već pri samom osnivanju, istovremeno nastaje i njen vakuf koji je služio za održavanje tekije i izdržavanje njenog pročelnika, odnosno šejha. Četiri vakufname koje se odnose na vakuf spomenute tekije, nastale su na osmanskome turskom jeziku, te su pohranjene u *Sidžilu vakufunama II*, koji se čuva u arhivu Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu.

S obzirom na činjenicu da je prvo nastala tekija, u radu je na prvom mjestu predstavljena vakufnama Husni-efendije Numanagića, kojom uvakufjava kuću sa bašćom, avlijom i aharom, a koja se prema odredbama vakufname treba koristiti kao tekija u kojoj će se obavljati zikr. U općim podacima o ovom vakufu, kao i o ostalim koje smo obradili, ponuđene su informacije o uvakufljenju, uvjetima i upravnicima (mutevelijama) vakufa. Pored tih informacija, ponuđen je i slijed sudbine vakufa od njegovog osnivanja do današnjih dana, kao i integralni prijevod vakufnama na bosanski jezik.

Nakon što je Husni-efendija izdao svoju vakufnamu, na isti dan zasebne vakufname izdaju i braća Abdulah-aga i Ali-aga Oruč, koji uvakufljuju zajedničku nekretninu koja se sastojala od dva ćepenka dućana u prizemlju i tri odaje u gornjem boju objekta. Uvakufljena nekretnina bila je namjenjena za održavanje vakufa i za potrebe Nakšibendijske tekije u Visokom.

Trinaest godina od osnivanja tekije, šejh Husni-efendija Numanagić izdaje svoju drugu vakufnamu, kojom uvakufjava njivu Ljetovik, te je pridodaje vakufu Nakšibendijske tekije u Visokom. Njiva je kupljena uz pomoć visočkih derviša, a uvjet njenog uvakufljenja bio je da šejh tekije, lično ili posredno, obrađuje spomenutu njivu, te njene plodove koristi za sebe i svoju porodicu.

Pored navedene četiri vakufname nastale na osmanskome turskom jeziku, u neobrađenoj arhivi Medžlisa Islamske zajednice Visoko pronađen je, i u ovoj rad uvršten, jedan darovni ugovor na našem jeziku, kojeg je izdao ranije spomenuti hadži Ali-aga Oruč. Ali-aga je darovnim ugovorom uvakufio oranicu Borak koja se trebala izdavati pod kiriju, te je naložio da

se od prihoda tog vakufa svake godine u tekiji prouči hatma pred njegovu dušu, te da se daje plaća šejhu Nakšibendijske tekije u Visokom.

Vakufname koje smo obradili u ovom radu, bile su djelimično predmet dosadašnjih naučnih istraživanja i radova, međutim ovdje po prvi put objavljujemo integralni prijevod dvije vakufname, te nudimo informacije o sudbini uvakufljenih objekata. Uz opće podatke i prijevod, u priložima smo predstavili faksimile originala vakufnama koje su bile predmet našeg interesovanja.

Izvori

Neobjavljena arhivska građa i rukopisni izvori

Sarajevo: *Gazi Husrev-begova biblioteka*:

Arhiv GHB, A-4867_V-233.

Arhiv GHB, AB-22-820_1881.

Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, 55-57.

Qāḍī-zāde, Muḥammad Anwarī, *Tārīḥ-i Anwarī*, R-7318; R-7323.

Visoko: *Arhiv Zemljišnoknjižnog ureda u Visokom*:

Zemljišnoknjižni ured Visoko, z. k. ul. br. 314.

Neobrađena arhiva Medžlisa Islamske zajednice Visoko

Dopis br. 9666/20, od 23. januara 1921.

Predmet imenovanja mutevelije vakufa Nakšibendijske tekije u Visokom, br. 678, od 18. oktobra 1918.

Darovni ugovor h. Alije Oruča, od 20. novembra 1930.

Objavljeni izvori

Behramović, Mustafa, *Vakufi u Visokom: Nacionalizacija i povrat (1945-2021)*, Medžlis Islamske zajednice Visoko; Vakufska direkcija Sarajevo, Sarajevo, 2023.

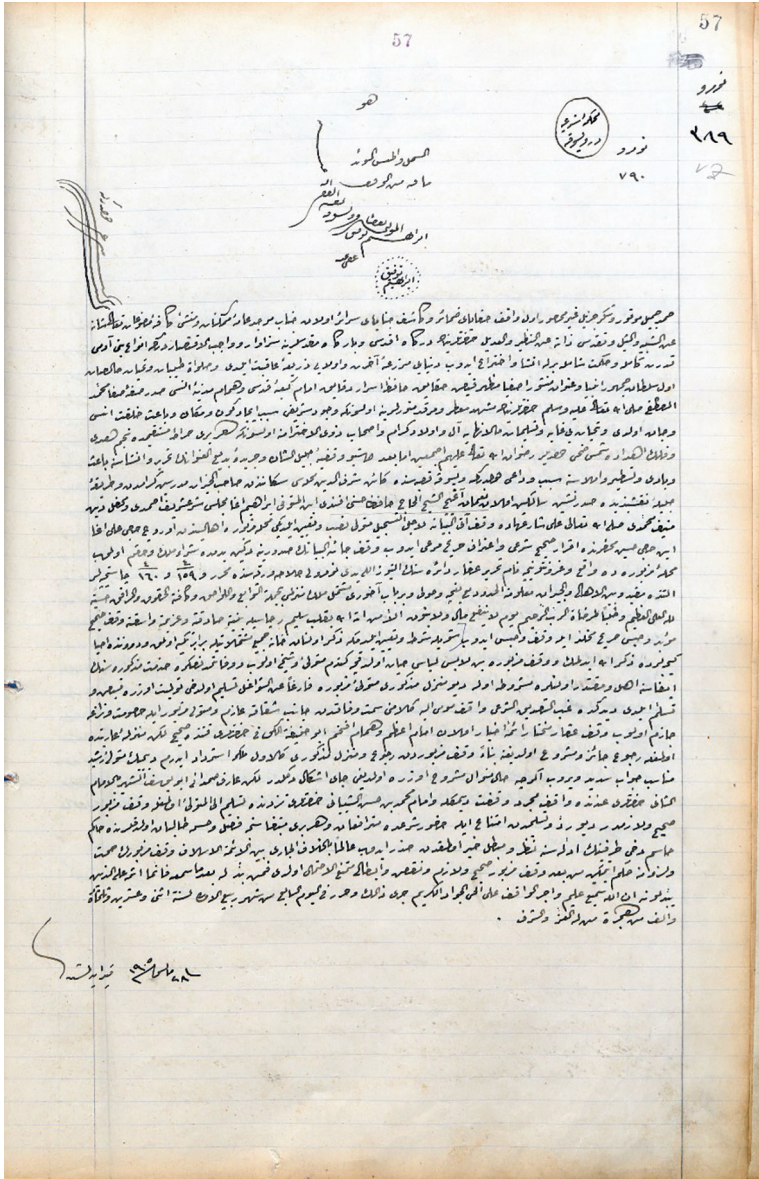
Bosna Hersek Vakfiyeleri, Cilt IV, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016.

Literatura

- Ćerimović, Mehmed Ali, "O vakufu", *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, III/2, Vrhovno starješinstvo Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije, Beograd, 1935, 65-73.
- Fajić, Zejnil, "Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, IV/5-6, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, Sarajevo, 1978, 245-302.
- Numanagić, Amela, *Hadži hafiz Husni efendija Numanagić: Šejh i muftija na razmeđu vremena*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2013.
- Memija, Minka, "Nad jednom vakufnamom", *Islamska misao*, XII/139, Sarajevo, 1990, 61-62.
- Mujić, Muhamed A., "Neke vakufname iz Bosne i Hercegovine (15-17. stoljeće): forma, jezik i stil", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, IX-X, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, Sarajevo, 1983, 17-24.
- Tabak, Mirsad, *Šejh hadži Omer ef. Bukurević – Nuri (1907-1997): Ašik i sufija*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2021.

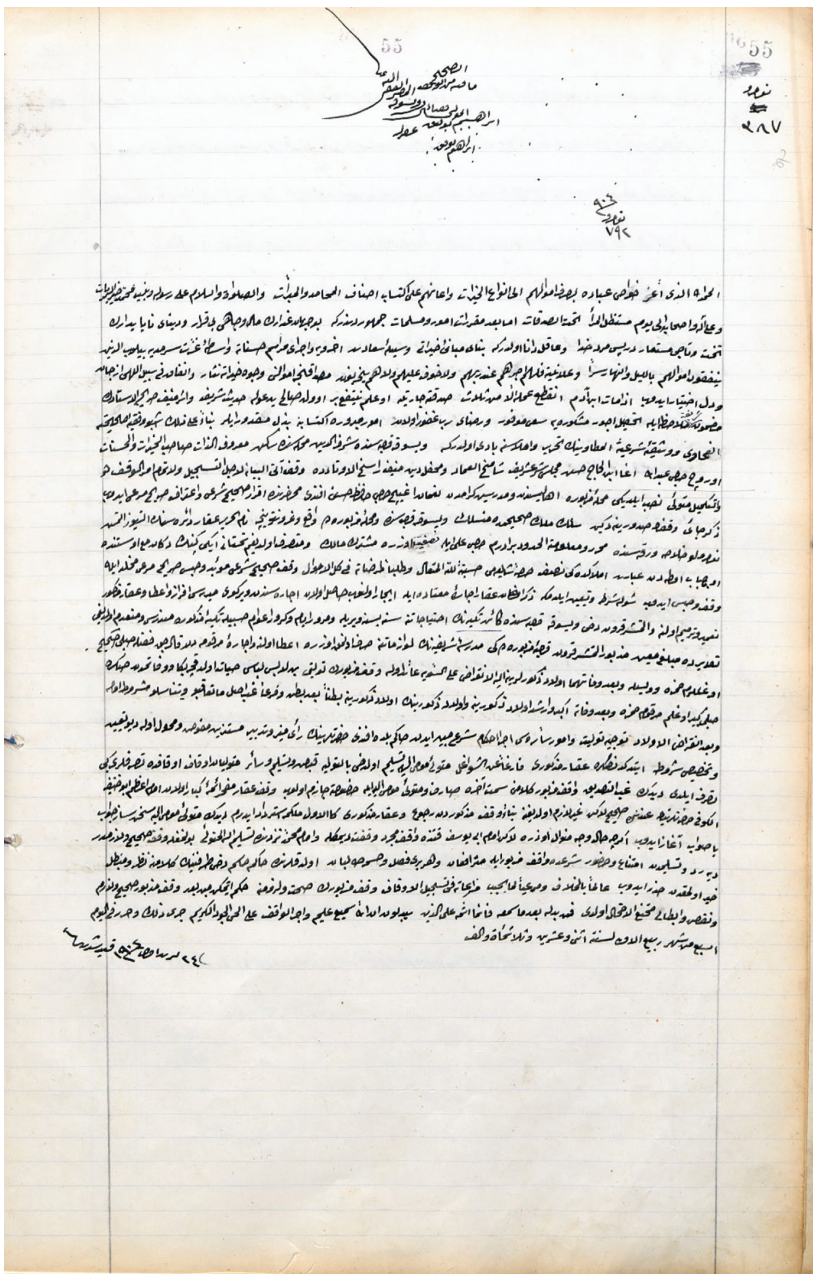
Prilozi

Prilog br. 1

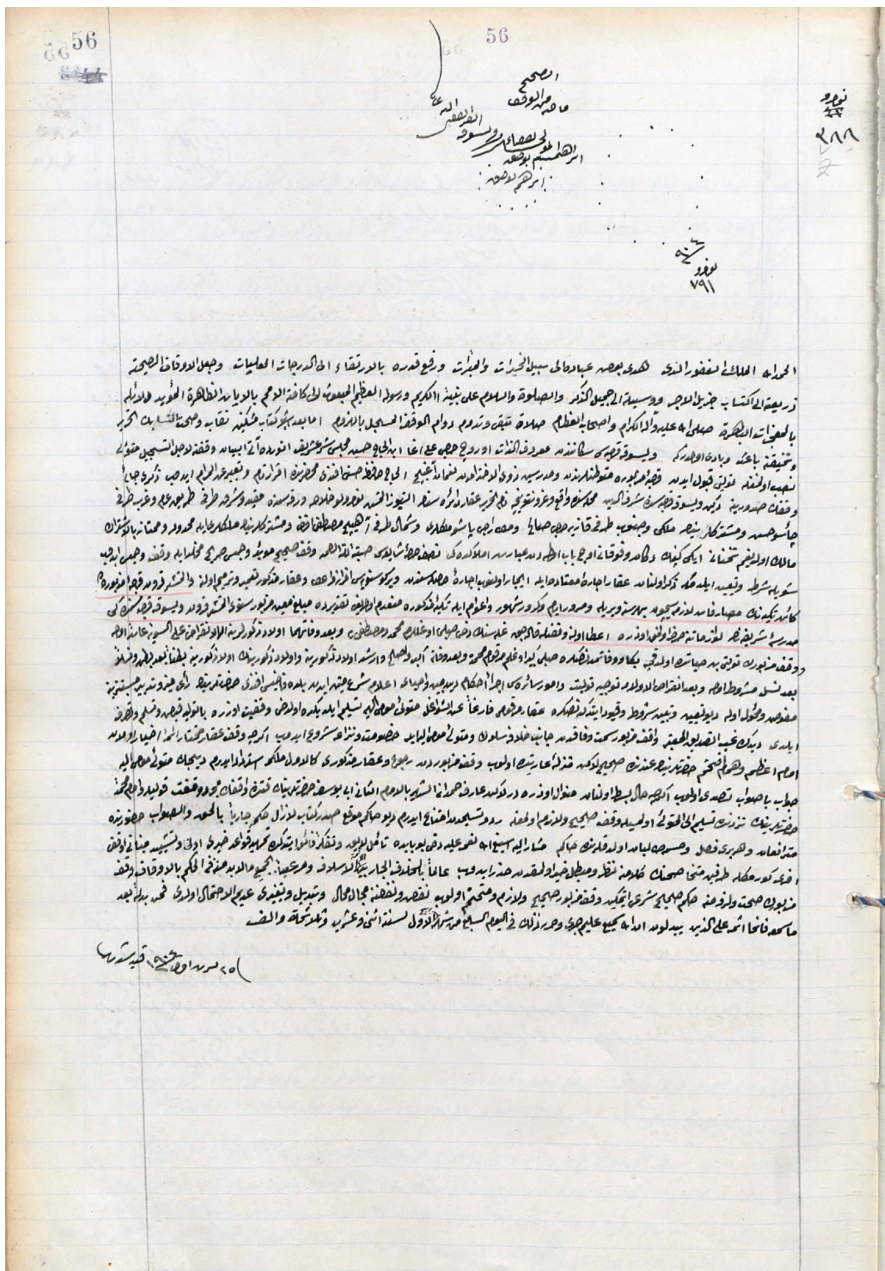
Vakufnama šejha hafiza Husni-efendije Numanagića, sina Ibrahim-age (I) (Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, str. 57, red. br. 389)

Prilog br. 2

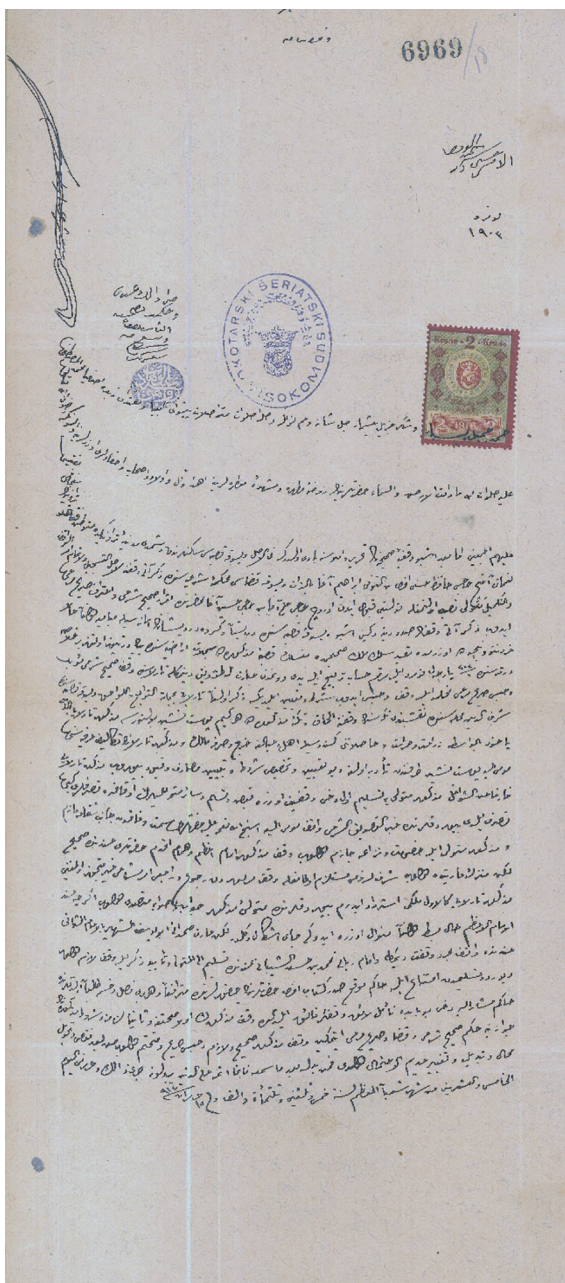
Vakufnâme hadži Abdulah-age Oruča, sina hadži Husejina (Arhiv GHB, Sidžil vakufnâme II, str. 55, red. br. 386)

Prilog br. 3

Vakufnama Ali-age Oruča, sina hadži Husejina
(Arhiv GHB, Sidžil vakufnama II, str. 56, red. br. 388)

Prilog br. 4

Vakufnama hadži hafza Husni-efendije Numanagića, sina Ibrahim-age (II) (Arhiv GHB, A-4867 V-233)

The waqf of Naqshibandī tekke in Visoko

Summary

The paper presents the waqfiyes related to the waqf of the Naqshibandī tekke in Visoko, founded by the muftī, mudarris and sheikh of Travnik, hajji hafiz Husni-effendi Numanagić, known as hajj-effendi. Following the traces of the waqfs stored in the archive of Gazi Husrev-bey's Library, a detailed insight into the former state of the waqf of this tekke was offered. In order to provide adequate information related to tekke's waqf, four waqfiyes written in the Ottoman Turkish language and one gift contract in Bosnian were presented. Furthermore, an integral translation of two waqfiyes was offered. In addition to the translation, among the general characteristics of the waqfs, data on the fate and current state of the processed endowments are offered.

Key words: waqf, waqfiye, tekke, Visoko, Numanagić, Oruč